

כ"ח בתמוז תשע"ו, 3.8.2016

גיליון מס' 520

פרשת מסעי

רוצח מכה נפש בשגגה

מאת הרב יהודה גלעד, קיבוץ לביא

פרשת מסעי עוסקת ברובה בענייני ירושת הארץ, גבולותיה, והנחלתה לשבטי ישראל. בעיצומן של פרשות אלו עומדת לה פרשה הלכתית בפני עצמה, פרשת "רוצח, מכה נפש בשגגה". נראה כי בשפה המקובלת היום לא היינו קוראים להורג בשגגה – "רוצח". השפה המשפטית שלנו, כמו זו המדוברת, מבחינה בין "רוצח" ל"הריגה", אולם התורה לא בכדי מכנה אותו "רוצח, מכה נפש בשגגה". דומה שכבר בשם זה עצמו מקופלת אמורה מוסרית רבת עוצמה.

כידוע על אותו רוצח בשגגה גוזרת התורה עונש גלות לעיר מקלט, עד מות הכהן הגדול. סוגיה זו מעלה שאלות רבות על מהות עונש נדיר זה ומגמתו, אך אנו נתמקד כאן בשאלה אחת בלבד: מה ראתה התורה לשלב פרשה זו (המוזכרת כבר בקצרה בספר שמות, ושבה ונשנית בהרחבה בספר דברים) בפרשתנו בין הנושאים העוסקים כולם בירושת הארץ?

נראה שתשובה לשאלה זו נמצאת בפסוקי הסיום של ענין זה בפרשתנו: "וְלֹא-תִקְחוּ כֹפֶר לְנַפְשׁ רֹצֵחַ אֲשֶׁר-הוּא רָשָׁע לְמוֹת כִּי-מוֹת יוֹמָת. וְלֹא-תִקְחוּ כֹפֶר, לְנוֹס אֶל-עִיר מְקַלְטוֹ, לָשׁוּב לְשִׁבְת בְּאַרְץ, עַד-מוֹת הַכֹּהֵן. וְלֹא-תִחַנְּפוּ אֶת-הָאָרֶץ, אֲשֶׁר אַתֶּם בָּהּ, כִּי הַדָּם הוּא יִחַנְּפוּ אֶת-הָאָרֶץ; וְלֹאֲרָץ לֹא-יִכְפֹּר לְדָם אֲשֶׁר שָׁפַךְ-בָּהּ כִּי-אִם בְּדָם שָׁפְכוּ. וְלֹא תִטְמֵא אֶת-הָאָרֶץ, אֲשֶׁר אַתֶּם יֹשְׁבִים בָּהּ--אֲשֶׁר אָנִי שׂוֹכֵן בְּתוֹכָהּ כִּי אָנִי ה' שׂוֹכֵן, בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל". (ל"ה, לא-לד)

התורה מדגישה כאן שדינו של רוצח בשגגה אינו קשור רק למישור המשפטי (בכך עוסקת התורה בעיקר בדברים ט), אלא גם ובעיקר למישור הדתי-כפרתי, ולעניין ירושת הארץ. מעבר לפגיעה הנוראה שיש באיבוד נפש מן העולם, יש פגיעה, כביכול, גם בארץ הקדושה אשר "אינה סובלת" שפיכות דמים. "כִּי הַדָּם הוּא יִחַנְּפוּ אֶת-הָאָרֶץ; וְלֹאֲרָץ לֹא-יִכְפֹּר לְדָם אֲשֶׁר שָׁפַךְ-בָּהּ כִּי-אִם בְּדָם שָׁפְכוּ".

מסתבר שעיקרון זה ששפיכות דמים באשר היא, גם כאשר אינה במזיד, גורמת לאיבוד הזכות על הארץ, וממילא מביאה על האדם גלות, הוא עיקרון קדום וכך אומר המדרש: וְהִקְרִיתֶם לְכֶם עֲרִים (לה,יא) - זה שאמר הכתוב: טוֹב-וַיִּשָּׂר ה' עַל-כֵּן יוֹרֵה חַטָּאִים בְּדֶרֶךְ (תהלים כה,ח) זָכַר רַחֲמֶיךָ ה' וַחֲסִדֶיךָ (שם,שם,ו) - אמר דויד: רבונו של עולם, אילולי חסדיך שקדמו לאדם הראשון לא היה לו עמידה, שנאמר: כִּי בְיוֹם אֶכְלֶךָ מִמָּוֶת מוֹת תָּמוּת (בראשית ביז), ולא עשית לו כן אלא הוצאת אותו מגן עדן וחיה תשע מאות ושלושים שנה ואחר כך מת. מה עשית לו -

גרשת אותו מגן עדן, שנאמר: **וַיִּגְרַשׂ אֶת הָאָדָם** (ברא' ג, כד) ולמה נתגרש - על שהביא מיתה על הדורות. והיה חייב למות מיד אלא שרחמת עליו וגרשתו כדרך הרוצח בשגגה שגולה ממקומו לערי מקלט (במדבר רבה לה, יא)

כיוצא בזאת ראינו אצל קין שכרוצח הראשון בהיסטוריה נידון לגלות כאילו הוא שוגג. גם אם לאחר המבול קבע רבש"ע שלא יוסיף לקלל עוד את האדמה בעבור האדם, נשאר מקום אחד בעולם - ארץ ישראל - בה התלות הזו בין ההתנהגות המוסרית לבין הזכות על הארץ היא תלות מוחלטת. זכותנו על הארץ תלויה באופן מובהק בהתנהלותנו המוסרית בכלל ובזהירות בחיי אדם, כל אדם, בפרט.

כיום, כשכולנו אוחזים בהגה, ונוהגים בכלים העלולים להפוך ח"ו לכלי משחית, נמצא כל נהג באוכלוסיית הסיכון העלולה, ישמרנו ה', למצוא עצמו במעמד של "רוצח מכה נפש בשגגה".

נשוב ונשנן לעצמו מדי פעם את האחריות הגדולה אשר בידינו כפי שמנסח זאת בבהירות הרב שמשון רפאל הירש: "פסוקי הסיום האלה מפיצים אור יקרות על הלכות רוצח וערי מקלט. קיום ההלכות האלה הוא המשימה הראשונה המוטלת על הכלל בשעת כיבוש הארץ, והן הוגשמו עוד לפני כן על ידי משה לצורך עבר הירדן שנכבשה על ידו. הן מורות על קדושת החיים של אחרון אזרחי הארץ, ובעצם ההכרזה על ערך החיים יירש עם ה' את ארצו. מדינה זאת תראה בחיי אזרחיה את הנכס העליון והקדוש שבכל נכסיה, והכלל אחראי לכל רגע של חיים שאחד בבניה קיפח בלא עת. חברה המייחסת קדושה לדם אדם מבטאת שהאדם נברא בצלם א-להים, והיא תצרף אל הגורם הראשון - שהוא ה' - את הגורם הזה כשני במעלה. שני הגורמים האלה - ה' וצלם הא-להים שבאדם - יהוו את היסוד של המדינה הזאת ושל חיי החברה והפרט של כל בניה. החיים והארץ מובטחים לכל יחיד רק אם יכבד את צלם הא-להים שבכל אדם, וכמסקנה מכך יכיר שאין רשות לאדם לפגוע בחיי אדם, והכרה זו תביאנו לידי זהירות בכל מעשיו".

הרב יהודה גלעד רב קיבוץ לביא. ראש ישיבת השילוב של הקיבוץ הדתי במעלה גלבוע.

דף פרשת שבוע של הקיבוץ הדתי באתר הקיבוץ הדתי: www.kdati.org.il/parashat/hashavua.htm
כדי לקבל את הדף כל שבוע בדואר אלקטרוני, יש לשלוח הודעה אל: webmaster@kdati.org.il
ולרשום [unsubscribe](mailto:unsubscribe@kdati.org.il) בשורת הנושא. כדי להפסיק, יש לכתוב amudim@kdati.org.il בשורת הנושא.
תגובות למאמרים וכן הצעות לכתוב מאמרים, יש לשלוח אל: amudim@kdati.org.il
אתר האינטרנט של הקיבוץ הדתי: www.kdati.org.il